

Bruken av derivater – del II:

Sikringsbokføring under NGAAP

Derivater som sikringsinstrument gir økt forutsigbarhet for bedriftens inntekter og **kostnader. I denne artikkelen viser vi hvordan sikringsbokføring bidrar til å reflektere denne effekten i finansregnskapet.**

Artikkelen er forfattet av:

Siviløkonom
Camilla Solberg
Deloitte

Siviløkonom
Erik Rian Johannessen
Deloitte

Hva er sikringsbokføring?

For mange bedrifter kan svingninger i renter, valutakurser, råvarepriser osv. påvirke selskapets likviditet og resultatregnskap betydelig. En bedrift kan eksempelvis ved hjelp av en renteswap bytte flytende mot fast rente, og dermed effektivt redusere usikkerheten knyttet til størrelsen på fremtidige renteutbetalinger. Formålet med sikring er nettopp at det finansielle instrumentets verdi eller kontantstrømmer beveger seg i motsatt retning av det som sikres. Finansregnskapet skal gi et rettviseende bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat,

men den forutsigbarheten bedriften oppnår som følge av sikringsinstrumenter reflekteres nødvendigvis ikke i regnskapet – til dette trenger man sikringsbokføring!

Vi vil i det følgende gi leseren en oversikt over terminologi, presentere ulike alternativer for regnskapsføring og diskutere de viktigste kravene ved sikringsbokføring.

Verdisikring og kontantstrømsikring

Sikringsbokføring benyttes for å sikre en verdi, en kontantstrøm eller en nettoinvestering i en utenlandsk virksomhet. I denne artikkelen vil vi fokusere på kontantstrømsikring og verdisikring. Det avgjørende i skillet mellom verdi- og kontantstrømsikring ligger i den økonomiske realiteten i sikringen: hvilken risikoeksponering ønsker selskapet å unngå eller redusere? Er det for eksempel verdien knyttet til en eksisterende eiendel eller forpliktelse, eller er det kontantstrømmer fra en rimelig sikker fremtidig transaksjon?

NRS 18 *Finansielle eiendeler og forpliktelser* definerer de to metodene for sikringsbokføring som følger:

Ved kontantstrømsikring vil virkninger av endringer i kontantstrømmen fra sikringsinstrumentet effektivt redusere virkningen av endringen i kontantstrømmen fra sikringsobjektet. Byttes eksempelvis flytende med fast rente på et innlån ved å benytte en renteswap, er det nettopp kontantstrømmene som sikres.

Ved verdisikring vil virkninger av endringer i verdien av sikringsinstrumentet effektivt redusere virkningen av endringer i verdien av sikringsobjektet. Ønsker et selskap å sikre en valutaeksponering i en kundefordring ved å inngå en valutatermin, vil dette være et eksempel på verdisikring (endring i valutakursen vil påvirke verdien på kundefordringen).

I begge tilfeller er *sikringsinstrumentet* det finansielle instrumentet som benyttes for å sikre verdien på sikringsobjektet. *Sikringsobjektet* er eksponeringen man ønsker å sikre. Fra eksemplene ovenfor er dette innlånet og kundefordringen.

Ulike regler for sikringsbokføring under NGAAP

Regnskapsloven § 4–1 (5) sier at ved sikring skal gevinst og tap resultatføres i samme periode. Det har lenge vært praktisert sikringsbokføring i Norge, og fra 2011 ble det nedfelt i NRS 18. Det fremkommer tre ulike alternativer for sikringsbokføring fra standarden: alternativ 1, 2a og 2b, se Tabell 1. NGAAP tillater også å benytte sikringsbokføringsreglene etter IAS 39.¹

Med sikringsbokføring

Uten sikringsbokføring

FIGUR 1: Figuren viser hvordan sikringsbokføring i et tenkt tilfelle gir et mer rettviseende bilde av selskapets resultat da resultateffekten fra tap/gevinst fra sikringsinstrument og -objekt sammenstilles.

¹ I denne artikkelen ser vi bort fra sikringsbokføring i IAS 39. Disse reglene skiller seg fra alternativene i NRS 18 blant annet når det gjelder måling og innregning av ineffektiviteter i sikringsforholdet og notekrav.

Økonomisk styring og kontroll. Punktum.

(KIT) REINO Foto: Monkey Business

Finales programmer tar over der økonomisystemene stopper, og hjelper deg videre med årsregnskap, noteopplysninger, ligningsoppgaver, skatteberegning, avstemming, dokumentasjon, analyse- og nøkkeltallrapporter, prognoser, grafer, perioderapporter, konsernregnskap, avskrivninger, driftsmiddeloversikt, aksjeoversikt, kontantstrømpoppstilling m.m. I tillegg valideres dataene automatisk mens du arbeider, slik at feilføringer avsløres umiddelbart. Gratis demoversjoner finner du hos www.finale.no.

VERDISIKRING: Ønsker et selskap å sikre en valutaeksponering i en kundefordring ved å inngå en valutatermin, vil dette være et eksempel på verdisikring.

Alternativ 1 er inspirert av IFRS-reglene og skiller seg fra alternativ 2a og 2b, som er regler etter norsk praksis. Reglene for kontantstrømsikring er identiske for de sistnevnte alternativene. For verdisikring er reglene like under alternativ 1 og 2a. Oppsummert kan man dermed si at alternativ 2a er en kombinasjon av alternativ 1 og 2b.

I regnskapsreglene som angir når sikringsobjekt- og instrument balanseføres, er det i mange tilfeller asymmetri. Eksempelvis kan det være tilfeller der sikringsinstrumentet føres til laveste verdis prinsipp, mens sikringsobjektet enten ikke er innregnet i balansen enda eller at det er ført til amortisert kost. Av denne grunn kan det oppstå midlertidige resultateffekter som håndteres ved å benytte sikringsbøkføring. Sikringsbøkføringens formål er nettopp å sammenstille resultateffekter fra sikringsobjekt- og instrument i samme periode.

Tabell 1: Sikringsbøkføring etter NRS 18

	Kontantstrømsikring	Verdisikring
	Alternativ 1	Alternativ 2
Sikringsinstrument	Balanseføres til virkelig verdi (mot egenkapital)	Balanseføres til virkelig verdi (mot resultat)
Sikringsobjekt	Regnskapsføres ikke	Balanseført verdi justeres for endring i virkelig verdi av sikret risiko i sikringsperioden
	Alternativ 2a & 2b	Alternativ 2b
Sikringsinstrument	Verdiendring regnskapsføres ikke	Verdiendring regnskapsføres ikke
Sikringsobjekt	Regnskapsføres ikke	Balanseføres til den verdi som reflekterer effekten av sikringen

For kontantstrømsikring under alternativ 1 bokføres endring i virkelig verdi på sikringsinstrumentet mot egenkapitalen, mens i alternativ 2a og b holdes både sikringsinstrumentet og objektet utenfor balansen. For verdisikring under alternativ 1 og 2a føres endringer i virkelig verdi av sikringsinstrument- og objekt mot hverandre slik at netto resultateffekt utjevnes. For alternativ 2b balansefører man sikringsobjektet til den verdien som reflekterer effekten av sikringen, mens verdiendringen på sikringsinstrumentet ikke regnskapsføres.

Brukeren kan selv velge det alternativet som passer best. Men husk at alternativene er prinsippvalg. Velger din bedrift eksempelvis å følge alternativ 1, gjelder dette for både verdi- og kontantstrømsikring, og valget skal anvendes konsistent over tid.

Praktiske eksempler

I det følgende vil vi gjennomgå to praktiske eksempler som viser hvordan bruken av sikringsbøkføring påvirker selskapets resultat og hvordan den regnskapsmessige behandlingen foregår frem til forfall.

Kontantstrømsikring

I dette eksempelet er sikringsinstrumentet som benyttes en forwardkontrakt på valuta. En forwardkontrakt er en avtale mellom to parter der kjøperen forplikter seg til å kjøpe, og selgeren forplikter seg til å selge, underliggende (i dette tilfellet valuta) på et fremtidig tidspunkt til en avtalt pris. Eksemplet antar at en norsk bedrift, med funksjonell valuta i NOK, forventer en rimelig sikker transaksjon om ett år. Transaksjonen innebærer å kjøpe en maskin for 100 000 DKK. For å sikre kontantstrømmen inngår bedriften en forwardkontrakt som spesifiserer at selskapet har en rett og en plikt til å kjøpe 100 000 DKK til 109 600 NOK om ett år. Selskapet bruker kontantstrømsikring under alternativ 1: sikringsinstrumentet balanseføres til virkelig verdi (og endringer føres mot egenkapitalen). Sikringsobjektet regnskapsføres ikke.

FIGUR 2 Den norske bedriften har inngått en forwardkontrakt som gir en rett og plikt til å kjøpe 100 000 DKK for 109 600 NOK om ett år fra i dag.

Tabell 2: Dagskurs og virkelig verdi av forwardkontrakt benyttet i eksempelet

Dato	Dagskurs	Virkelig verdi forwardkontrakt
30. juni 2012	107,2	0
31. desember 2012	107,4	-1 971
30. juni 2013	107,2	-2 400

30. juni 2012 – Kontraktinngåelse

Ved kontantstrømsikring under alternativ 1 skal sikringsobjektet, den rimelig sikre transaksjonen, ikke regnskapsføres. Forwardkontrakten balanseføres til virkelig verdi, som på dette tidspunktet er lik null.

31. desember 2012 – Maskinen leveres
Valutaterminen balanseføres til virkelig verdi som nå er -1971, dette føres mot egenkapitalen og får dermed ingen resultatteffekt. Hvis selskapet ikke hadde benyttet sikringsbokføring, hadde vi fått en negativ resultatteffekt, da virkelig verdi av terminkontrakten ville blitt ført mot resultatet (og ikke mot egenkapital). Dette illustrerer et viktig poeng; uten sikringsbokføring regnskapsføres det i eksemplet et tap, men i realiteten motsvares dette tapet av en tilsvarende økonomisk gevinst på sikringsobjektet. Denne gevinsten kan ikke resultatføres, og dermed står vi igjen med ulikt resultat med og uten sikringsbokføring.

På samme tidspunkt leveres maskinen til selskapet, og denne føres inn i balansen med motpost i leverandørgjeld. Maskinen og leverandørgjelden innregnes til dagskurs. Videre reverseres føringen som er gjort mot egenkapitalen og tillegges balanseført verdi av maskinen. Vi legger merke til at maskinens balanseførte verdi dermed er høyere ved sikringsbokføring. Vi legger også merke til at selskapets egenkapital pr. 31. desember er høyere verdsatt. Dette

skyldes at ved sikringsbokføring får vi en utsatt resultatføring av sikringsinstrumentet da denne vil bli resultatført i takt med driftsmiddelets avskrivninger.

Tabell 3:

31. desember 2012	Med sikringsbokføring	Uten sikringsbokføring
D Egenkapital	1 971	
K Sikringsinstrument	1 971	1 971
D Resultat		1 971
D Maskin (Kjøpspris)	107 400	107 400
D Maskin (Sikringseffekt)	1 971	
K Egenkapital	1 971	
K Leverandørgjeld	107 400	107 400

30. juni 2013 – forwardkontrakten innløses og maskinen betales

Selskapet realiserer på dette tidspunktet en valutagevinst fordi den norske kronen har styrket seg mot den danske fra forrige balansedato. Dette gjør at betalingen av leverandørgjelden, som skjer til dagkurs på 107 200 NOK, er lavere enn leverandør-

gjelden i balansen. Differansen på 200 NOK føres som en valutagevinst. Videre har virkelig verdi av valutaterminen falt fra -1971 til -2400. Endringen på -429 føres ikke mot egenkapitalen, men resultatføres siden sikringen har opphørt. I balansen er verdien av valutaterminen -2400. Terminen gjøres opp og beløpet føres mot bankkonto. Beløpet som har gått ut av bank, tilsvarer beløpet spesifisert i forwardkontrakten, 109 600 NOK.

Tabell 4:

30. juni 2013	Med sikringsbokføring	Uten sikringsbokføring
D Leverandørgjeld	107 400	107 400
K Bank	107 200	107 200
K Resultat	200	200
D Resultat	429	429
K Sikringsinstrument	429	429
D Sikringsinstrument	2 400	2 400
K Bank	2 400	2 400

Eksemplet forutsetter at det norske selskapet får kjøpt og levert maskinen til

Verv en venn eller en kollega og motta et gavekort på kr 500. Revisorforeningen er i vekst, og vi ønsker din hjelp til å bli enda flere. Sammen er vi sterke!

Som medlem er du den beste ambassadøren vi har for å rekruttere nye medlemmer til Revisorforeningen. Vi ønsker derfor å motivere deg til å verve en venn eller kollega. Som takk for hjelpen får du tilsendt en vervepremie.

FORDELER FOR MEDLEMMER I REVISORFORENINGEN:

- Gode rabatter på alle kurs, fagbøker og tidsskrifter
- Tilgang til vår faglige spørretjeneste
- Full tilgang til våre nettsider med relevant og nyttig faginformatjon
- Gunstig bankavtale og reise-, innbo- og bilforsikring

Den du verver, fyller ut innmeldingsskjemaet på revisorforeningen.no. Det nye medlemmet må skrive inn ditt navn som verver nederst i fritextfeltet.

Kampanjen gjelder verving av ordinære medlemmer og praksismedlemmer.

Skjema for innmelding finner du på: revisorforeningen.no/a9018842

Verv og vinn!

revisorforeningen.no

100 000 DKK. I praksis er (dessverre) dette ikke alltid tilfellet. Hva hvis for eksempel det danske selskapet hadde gått konkurs før maskinen var levert? Da ville det norske selskapet sittet med en plikt til å kjøpe 100 000 DKK 30. juni 2013, som de ikke lenger har bruk for. Videre måtte sikringsbokføringen opphøre, da de ikke lenger har noe objekt å knytte instrumentet til.

Det kan også være tilfellet at leveransen ikke kommer til avtalt tidspunkt. Dette medfører typisk ineffektivitet i sikringen. Det trenger ikke å bety at sikringen må opphøre, men kan være en konsekvens. Selskapet må derfor vurdere omfanget av ineffektiviteten og om endringen kan påvirke sannsynligheten for at transaksjonen gjennomføres.

Verdisikring

Vi antar et selskap som akkurat har utstedt et lån (sikringsobjektet) pålydende 100 000 kroner med løpetid fem år til fast rente lik 8 % med årlig rentebetaling. I stedet for å betale fast rente på lånet, ønsker selskapet å betale flytende rente. De inngår derfor en renteswap (sikringsinstrumentet) med en bank som motpart der de mottar 8 % og betaler NIBOR (som er en flytende rente) på hele beløpet. Renteswapen har samme pålydende og samme tidspunkt for rentebetaling som lånet og sikringen forutsettes å være fullt ut effektiv. Selskapet benytter verdisikring under alternativ 1 (eller 2a som følger samme fremgangsmåte).

Regnskapsført verdi av gjeld i balansen vil ikke være helt lik virkelig verdi, men gjenspeile endringen av virkelig verdi som følger av endringen i sikret risiko etter tidspunktet for etableringen av sikringsrelasjonen. For alternativet uten sikring vil gjelden være regnskapsført til amortisert kost, uten å gjenspeile endring i virkelig verdi som følger av endringen i sikret risiko.

1. januar 2012

Pengene for lånet kommer inn på bankkonto, og lånet reflekteres på gjeldssiden i balansen. Swapen inngås, men føres ikke da vi forutsetter at virkelig verdi er 0 på dette tidspunktet. Føringsene er like med og uten sikringsbokføring.

Tabell 5:

1. januar 2012	Med sikringsbokføring	Uten sikringsbokføring
D Bank	100 000	100 000
K Gjeld	100 000	100 000

31. desember 2012

Vi antar på dette tidspunktet at virkelig verdi av swapen er 5000 NOK. Endringen i virkelig verdi av swapen motsvarer fullt ut endringen i virkelig verdi av lånet for den sikrede risiko og nettovirkningen på resultatet er null. For alternativet uten sikringsbokføring legger vi merke til at endringer i virkelig verdi på sikringsinstrumentet ikke motsvares av tilsvarende endring på sikringsobjektet, følgelig får vi en nettoeffekt i resultatet. Logikken vil være tilsvarende for balansedatoer frem til forfall.

Tabell 6:

31. desember 2012	Med sikringsbokføring	Uten sikringsbokføring
K Gjeld (sikringsobjekt)	5 000	0
D Resultat (endring virkelig verdi sikringsobjekt)	5 000	0
D Swap (sikringsinstrument)	5 000	5 000
K Resultat (endring virkelig verdi swap)	5 000	5 000

Vilkår for sikringsbokføring

Til nå har vi sett på den praktiske håndteringen av sikringsbokføring. For at selskapet skal kunne regnskapsføre sikringen som beskrevet i eksemplene ovenfor, må følgende kriterier tilfredstilles:

1. Økonomisk sikring: Det skal foreligge en økonomisk og en intuitiv begrunnelse for sikringen. Dersom selskapet investerer i derivater for isolert sett å tjene penger, det vil si som en spekulant, vil man ikke ha et sikringsobjekt å knytte instrumentet til, og dermed faller muligheten for sikringsbokføring bort.
2. Effektivitetskravet: Det skal være en tilstrekkelig høy grad av negativ korrelasjon mellom sikringsobjekt og sikringsinstrument. Dette forutsetter blant annet at det er et nært sammenfall mellom forfallstidspunktet til sikringsinstrumentet- og objektet. Det kreves ikke at man kvantifiserer effektiviteten av sikringen, men at det foretas

en kvalitativ vurdering av effektiviteten før inngåelse, samt løpende frem til forfall. Skal en eksempelvis sikre en valutaposisjon, og sikringsinstrumentet er i samme valuta og har samme beløp og løpetid, vil sikringen være effektiv. I en kvalitativ vurdering er det her tilstrekkelig å dokumentere at valuta, beløp og forfallstidspunkter er sammenfallende.

3. Sannsynlighetskravet: Ved kontantstrømsikring kreves det at den fremtidige transaksjonen er «rimelig sikker». «Rimelig sikker transaksjon» defineres i NRS 13 som en sannsynlighet over 90 %. Sannsynlighetsvurderingen kan eksempelvis basere seg på selskapets erfaring med motpart og historisk evne til å forutsi slike transaksjoner, for å nevne noen.
4. Sikringsrelasjonen må være en del av en dokumentert sikringsstrategi. Hvilken risiko skal sikres? Er det verdi- eller kontantstrømsikring, hvilket sikringsobjekt og -instrument benyttes og hva er formålet med sikringen? I tillegg forutsettes det at man her inkluderer en vurdering knyttet til punkt 1–3.

Avslutning

I denne artikkelen har vi belyst fordelene med sikringsbokføring. Mange bedrifter opplever imidlertid kravene til dokumentasjon og oppfølging som omfattende. Vi tør påstå at dersom selskapet har kjøpt finansielle instrumenter for sikringsformål og dokumentert de vurderingene som er gjort i forkant av en sikringsbeslutning, vil selskapet være langt på vei til å tilfredsstille alle kravene.

KRAV: Det skal være en tilstrekkelig høy grad av negativ korrelasjon mellom sikringsobjekt og sikringsinstrument.